

**บทบาทของครูผู้ศึกษาระดับมัธยมศึกษาในการอนุรักษ์
วัฒนธรรมไทยตามการรับรู้ของตนเอง**



นาง รัตนา ชัยเศรษฐ์ศิริ

**วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคตามหัตถ์กศตรปริญญาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการสอนชั้นมัธยมศึกษา ภาคศึกษามัธยมศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**

ปีการศึกษา 2542

ISBN 974-334-551-5

อิจฉิทรข์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**THE ROLES OF SOCIAL STUDIES TEACHERS IN SECONDARY
SCHOOLS ON THAI CULTURE CONSERVATION
AS PERCEIVED BY THEMSELVES**



Mrs. Ratana Chaisetsiri

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education in Teaching Social Studies**

Department of Secondary Education

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic Year 1999

ISBN 974-334-551-5

หัวข้อวิทยานิพนธ์

บทบาทของครูตั้งคมศึกษาระดับมัธยมศึกษาในการอนุรักษ์
วัฒนธรรมไทยตามการรับรู้ของตนเอง

โดย

นางรัตนา ชัยเศรษฐศิริ

ภาควิชา

มัธยมศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วลัย พานิช

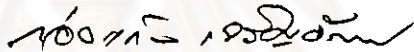
คณะกรรมการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยรับเป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าตามหลักสูตรปริญญาโท



คณบดีคณะกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พฤษี ศรีบรรณพิทักษ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์



ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ก่องแก้ว เจริญอักษร)



อาจารย์ที่ปรึกษา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วลัย พานิช)



กรรมการ

(อาจารย์อรุณพล อนันตวรฤทธิ)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รัตนา ชัยเศรษฐศิริ : บทบาทของครูสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษาในการอนุรักษ์

วัฒนธรรมไทยตามการรับรู้ของตนเอง (THE ROLES OF SOCIAL STUDIES TEACHERS
IN SECONDARY SCHOOLS ON THAI CULTURE CONSERVATION AS PERCEIVED
BY THEMSELVES) อาจารย์ที่ปรึกษา : ศศ. ดร. วลัย พานิช ; 116 หน้า. ISBN 974-334-551-5.

การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์ คือ เพื่อศึกษาบทบาทของครูสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยตามการรับรู้ของตนเอง ในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียนและกิจกรรมเสริมหลักสูตร ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชน และด้านการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ตัวอย่างประชากรเป็นครูผู้สอนสังคมศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร จำนวน 354 คน โดยใช้วิธีสุ่มแบบหลายขั้นคอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม 1 ชุด วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละและการแจกแจงความถี่

ผลการวิจัยมีดังนี้

1. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียนและกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย พบว่า ครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่เน้นการพัฒนาเจตคติและค่านิยมให้ผู้เรียนมีค่านิยมรัก ภาควงมีใจ และหวงแหนวัฒนธรรมไทย ครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่ สอนการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยโดยตรงและสอนสอดแทรกในรายวิชาบังคับแกนและกิจกรรมชุมนุม วิธีสอนส่วนใหญ่ที่ครูใช้ได้แก่ การบรรยายและการอภิปราย ด้านสื่อการเรียนการสอนส่วนใหญ่ได้จัดทำภาพชุดประกอบเนื้อหาวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณีไทยและโบราณสถานโบราณวัตถุ สื่อของจริงที่ใช้ส่วนใหญ่ คือ หัตถกรรมพื้นบ้าน ในด้านการวัดและประเมินผล ครูส่วนใหญ่ใช้ การสังเกตพฤติกรรมในห้องเรียนการปฏิบัติจริงและการทดสอบความรู้ด้วยข้อสอบปรนัย ส่วนด้านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ครูส่วนใหญ่จัดปฐมนิเทศ
2. ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชน ครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่เข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชนในด้านปฏิบัติตนตามกิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรม
3. ด้านการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่เป็นแบบอย่างที่ดีในด้านมีความรับผิดชอบเป็นอย่างดีในการอบรมสั่งสอนให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ ตระหนักในคุณค่าของวัฒนธรรมและให้คำปรึกษาในการปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามวัฒนธรรมไทย

ภาควิชา.....มัธยมศึกษา.....
สาขาวิชา.....การสอนสังคมศึกษา...
ปีการศึกษา.....2542.....

ลายมือร่อนิต.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4083754327 : Major : TEACHING SOCIAL STUDIES

KEY WORD : THE ROLES / THAI CULTURE CONSERVATION / AS PERCEIVED

BY THEMSELVES / SOCIAL STUDIES TEACHERS

RATANA CHAISITSIRI : THE ROLES OF SOCIAL STUDIES TEACHERS IN

SECONDARY SCHOOLS ON THAI CULTURE CONSERVATION AS PERCEIVED BY

THEMSELVES THESIS ADVISOR : ASST. PROF. WALAI PANICH , D.Ed. 116 pp.

ISBN 974-334-551-5.

The purpose of this research is to study the roles of social studies teachers in secondary schools on Thai culture conservation as perceived by themselves in the aspects of instructional activities in classrooms and extra curriculum , participation in community activities and good role models. The sample group which was multi-stage random selected was 354 secondary school social studies teachers in Bangkok . The research instrument was a set of questionnaire The data were analyzed by means of percentage and frequencies.

The results of this reseach were as follows :

1. In the aspect of instructional activities in classrooms and extra curriculum , most of the teachers emphasized on the attitude and value development on being proud of and fondness of Thai culture. Most of the teachers directly and insinually taught Thai culture conservation in the core subjects and club activities. Lecture and discussion were mostly used. Most of the teachers used series of pictures about ways of life, Thai custom , ancient places and objects. Local handicrafts were mostly used as real objects. Most of the teachers used students' behaviour observation in classes and multiple choice tests in evaluation. Most of the teachers used bulletin board for extra curriculum activities.

2. In the aspect of participation in the community activities, most of the teachers took part in their community's religious ceremonies and cultural activities.

3. In the aspects of good role models, most of the teachers took the best responsibility for teaching students' knowledge and understanding , awareness of cultural value and giving advice on Thai cultural practices.

ภาควิชา.....มัธยมศึกษา.....

สาขาวิชา.....การสอนสังคมศึกษา

ปีการศึกษา...2542.....

ลายมือชื่อผู้จัดทำ.....*Ratana Chaisitsiri*
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....*Walai Panich*
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ



วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับความกรุณาจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วลัย พานิช อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ และตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์ ตลอดจนให้ความสนใจเมตตาแก่ผู้วิจัยเป็นอย่างมาก ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในพระคุณของท่าน และขอกราบขอบพระคุณอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ก้องแก้ว เจริญอักษร ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วลัย พานิช และอาจารย์ อรรถพล อนันตบุตรกุล กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้คำแนะนำ ตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์ และขอขอบคุณบัณฑิตวิทยาลัย ที่สนับสนุนทุนบางส่วนในการทำวิจัยครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้สละเวลาในการตรวจแก้ไขและให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ ในการปรับปรุงเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ และขอกราบขอบพระคุณผู้บริหารโรงเรียน ครูสังคมนาโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครที่ให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลและตอบแบบสอบถามทำให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ท้ายนี้ขอขอบพระคุณคณะกรรมการโรงเรียนนันทบุรีพิทยาคม โดยเฉพาะครูอาจารย์ในหมวดสังคมศึกษาทุกท่าน ที่ได้รับการทำหน้าที่แทนในระหว่างที่ผู้วิจัยลาศึกษาต่อ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและขอกราบพระคุณไว้ ณ ที่นี้เป็นอย่างสูง

รัตนา ชัยเศรษฐศิริ

สถาบันวิจัยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
บทที่	
1. บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	6
ขอบเขตของการวิจัย.....	6
ข้อตกลงเบื้องต้น.....	6
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	7
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
ความหมายและประเภทของวัฒนธรรม.....	9
ความสำคัญของวัฒนธรรม.....	12
ที่มาและลักษณะของวัฒนธรรมไทย.....	14
การอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมไทย.....	16
การศึกษากับการถ่ายทอดวัฒนธรรม.....	21
หลักสูตรระดับมัธยมศึกษาที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทย.....	25
บทบาทของครูสังคมศึกษาในการจัดการเรียนการสอน.....	27
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	34
งานวิจัยภายในประเทศ.....	34
งานวิจัยต่างประเทศ.....	40
3. วิธีการดำเนินการวิจัย.....	42
การศึกษาเอกสารค้นคว้า.....	42
ประชากรและวิธีสุ่มตัวอย่างประชากร.....	43
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	44
การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	46
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	47
การนำเสนอข้อมูล.....	47

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	48
5. สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	70
สรุปผลการวิจัย.....	71
อภิปรายผลการวิจัย.....	73
ข้อเสนอแนะ.....	80
รายการอ้างอิง.....	82
ภาคผนวก.....	88
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ.....	89
ภาคผนวก ข รายชื่อโรงเรียนกลุ่มทดลอง.....	91
ภาคผนวก ค รายชื่อโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างประชากร.....	93
ภาคผนวก ง หนังสือขอความร่วมมือ.....	97
ภาคผนวก จ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	105
ประวัติผู้เขียน.....	116

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1. จำนวนโรงเรียนที่ใช้เก็บข้อมูลและตัวอย่างประชากรครูตั้งคมศึกษา.....	43
2. จำนวนและคำร้อยละของตัวอย่างประชากรจำแนกตามสถานภาพของครูตั้งคมศึกษา....	48
3. จำนวนและคำร้อยละของครูตั้งคมศึกษาที่รับรู้เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ในห้องเรียนเรื่องการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย.....	53
4. จำนวนและคำร้อยละของครูตั้งคมศึกษาที่รับรู้เกี่ยวกับการสอนการอนุรักษ์ วัฒนธรรมไทยโดยตรงในรายวิชาต่าง ๆ ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น.....	55
5. จำนวนและคำร้อยละของครูตั้งคมศึกษาที่รับรู้เกี่ยวกับการสอนการอนุรักษ์ วัฒนธรรมไทย โดยตรงในรายวิชาต่าง ๆ ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย.....	57
6. จำนวนและคำร้อยละของครูตั้งคมศึกษาที่รับรู้เกี่ยวกับการสอนสอดแทรก การอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยในวิชากิจกรรม.....	59
7. จำนวนและคำร้อยละของครูตั้งคมศึกษาที่รับรู้เกี่ยวกับการนำเนื้อหาวัฒนธรรมไทย มาจัดทำสื่อการเรียนการสอน.....	60
8. จำนวนและคำร้อยละของครูตั้งคมศึกษาที่รับรู้เกี่ยวกับการจัดทำสื่อการเรียนการสอน ...	61
9. จำนวนและคำร้อยละของครูตั้งคมศึกษาที่รับรู้เกี่ยวกับการใช้สื่อของจริง.....	62
10. จำนวนและคำร้อยละของครูตั้งคมศึกษาที่รับรู้เกี่ยวกับการวัดและประเมิน ผลการเรียนการสอน.....	63
11. จำนวนและคำร้อยละของครูตั้งคมศึกษาที่รับรู้เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย.....	64
12. จำนวนและคำร้อยละของครูตั้งคมศึกษาที่รับรู้เกี่ยวกับการเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชน....	65
13. จำนวนและคำร้อยละของครูตั้งคมศึกษาที่รับรู้เกี่ยวกับในการปฏิบัติตนเป็น แบบอย่างที่ดี	66
14. จำนวนและคำร้อยละของครูตั้งคมศึกษาที่รับรู้เกี่ยวกับอุปสรรคในการอนุรักษ์ วัฒนธรรมไทย.....	67
15. จำนวนและคำร้อยละของครูตั้งคมศึกษาที่รับรู้เกี่ยวกับหน่วยงานที่มีบทบาทช่วย สนับสนุนการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย.....	68